

شناسایی و اعتبارسنجی شاخصهای استاد مطلوب دانشگاه

اسلامی - ایرانی

محمدحسن میرزامحمدی^۱؛ محسن فرمهینی فراهانی^۲
علیرضا یوزباشی^۳؛ لیلا زرین^۴

چکیده

هدف: مقاله حاضر، شناسایی و اعتبارسنجی شاخصهای استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی بوده است. **روش:** روش تحقیق برای تدوین شاخصها، مطالعه اسناد و مدارک بوده و اعتباریابی شاخصها با استفاده از روش دلفی یک مرحله‌ای انجام شد. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش حاکی از آن بود که عمده‌ترین شاخصهای فرهنگی - تربیتی استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی: ایمان و اعتقاد به خداوند یگانه و برخورداری از خشوع و انعطاف درونی، حفظ کرامت انسانی دانشجویان، متعهد و دارای روحیه وطن‌دوستی و ...؛ عمده‌ترین شاخص‌های آموزشی استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی: شاخص تزکیه در تدریس، پرورش نخبگان و متخصصان عالی‌رتبه، آموزش کارآفرینی به دانشجویان، تسلط علمی در موضوع مورد تدریس و ...؛ عمده‌ترین شاخصهای پژوهشی استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی: اهتمام به جنبش نرم‌افزاری، کمک به تحقق و استمرار توسعه پایدار کشور، مدافع خلاقیت، ابتکار و نوآوری و ...؛ و عمده‌ترین شاخصهای شاخصهای اجرایی - خدماتی استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی: بصیرت سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی جامعه، تلاش برای ارتقای اعتبار دانشگاه اسلامی - ایرانی در سطح ملی و بین‌المللی و مشارکت در فعالیتهای اجتماعی در جهت رشد و تعالی جامعه است. **نتیجه‌گیری:** استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی، فردی است که علاوه بر توانایی‌های لازم در حیطه آموزشی و پژوهشی، باید در حیطه فرهنگی - تربیتی و همچنین در عرصه اجرایی - خدماتی، فردی سرآمد و گذشته از این، به یک سری از اخلاقیات که منشأ آن فرهنگ اسلامی - ایرانی است، پایبند باشد.

واژگان کلیدی: شاخص، دانشگاه اسلامی - ایرانی، استاد اسلامی - ایرانی .

دریافت مقاله: ۹۲/۰۲/۱۲؛ تصویب نهایی: ۹۲/۰۸/۰۸ .

۱. دکترای علوم تربیتی؛ دانشیار دانشگاه شاهد(نویسنده مسئول) // آدرس : تهران، بزرگراه خلیج فارس، روبروی مرقد امام(ره)، دانشگاه شاهد، دانشکده علوم انسانی، گروه علوم تربیتی / Email:mirzamohammadi@shahed.ac.ir
۲. دکترای علوم تربیتی؛ دانشیار دانشگاه شاهد .
۳. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه تهران .
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی دانشگاه شاهد .

الف) مقدمه

انقلاب اسلامی، تحولی بنیادین و عمیق در ارزشها، باورها، اهداف و سیاستگذاری‌های ایران اسلامی ایجاد کرد؛ به گونه‌ای که اهداف و ارزش‌های برگزیده، از انسان‌محوری به سوی خدامحوری و از توجه صرف به مادیات به سمت توجه خاص به معنویات در کنار مادیات و همچنین تفاخر به داشته‌ها و باور به توانمندی‌های ملی در مقابل تحقیر آنها، تغییر جهت داد. در سایه این توجهات و باور به توانمندی‌های ایرانیان و همچنین با بهره‌برداری از سرمایه‌های ملی، ایران به کشوری تبدیل شد که پس از انقلاب اسلامی، عزم خود را جزم کرده تا در رقابتهای بین‌المللی از رقبای خود عقب نمانده و بتواند هر چه سریع‌تر راه پیشرفت و ترقی را در جبران عقب‌ماندگی‌های گذشته طی کند.

مسئولان کشور در راستای توسعه و پیشرفت همه‌جانبه، اقدام به سیاستگذاری و تعیین اهداف کوتاه‌مدت و درازمدت کردند تا بتوانند کشور را در مسیر تحقق اهداف از پیش تعیین‌شده قرار دهند. یکی از مهم‌ترین این سیاستگذاری‌ها، سند چشم‌انداز بیست‌ساله است که طبق آن، ایران در سال ۱۴۰۴ «کشوری توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و ایرانی؛ الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل می‌باشد». با توجه به این اهداف و در وضعیت رقابتی قرن و بیست و یکم، مطمئناً کشوری در این عرصه‌های رقابتی می‌تواند دوام آورد که توانایی تربیت افرادی را داشته باشد که بتوانند راه پیشرفت و ترقی کشورشان را نیز هموار کنند.

اهمیت چنین امری، هر کشوری را و می‌دارد تا به نهادهای مسئول تربیت نیروی انسانی، توجه خاص داشته باشد؛ زیرا نظام آموزشی در هر کشوری، به عنوان فراهم‌کننده شرایط لازم جهت افزایش دانش، بینش و توانش اعضای جامعه، بیشترین نقش را در پیشرفت و پویایی کشور در عرصه‌های مختلف ایفا می‌کند.

همان‌گونه که در سند چشم‌انداز بیست ساله اشاره شده، قرار است اهداف در نظر گرفته شده با استفاده از الگوی اسلامی- ایرانی محقق شود. واضح است که اهداف در نظر گرفته شده با هویت اسلامی- ایرانی به همت اساتید پایبند به این اهداف محقق خواهد شد. در این

شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی ۵۶۵

بین، نقش دانشگاهها به عنوان تربیت‌کنندگان نیروهای متخصص و ماهر دارای هویت اسلامی - ایرانی، نقشی بارزتر و مهم‌تر است.

آشکار است که در بین اجزای نظام دانشگاهی، نقش اساتید به عنوان تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان علم و نیز فراهم‌آوردندگان شرایط برای استفاده از آن در جنبه‌های مختلف زندگی بشری، حساس‌تر و حیاتی‌تر بوده، اعتبار هر دانشگاهی در گرو اساتید آن است و زمانی اهداف تعیین شده در ابعاد کمی و کیفی محقق خواهد شد که در کنار همراهی و همکاری دیگر عناصر نظام آموزش عالی، اساتید دانشگاهی به عنوان گردانندگان اصلی این نظام، معتقد و مقتید به این اهداف بوده و در راه تحقق آن از هیچ تلاشی فروگذار نکنند.

ب) بیان مسئله

دانشگاه، مرکز سعادت و در مقابل، شقاوت یک ملت است. از دانشگاه باید سرنوشت یک ملت تعیین بشود. دانشگاه خوب، یک ملت را سعادتمند می‌کند و دانشگاه غیر اسلامی، دانشگاه بد، یک ملت را به عقب می‌زند. دانشگاه مبداء همه تحولات است. از دانشگاه، چه علوم قدیم و چه علوم جدید، از دانشگاه سعادت یک ملت و در مقابل سعادت، شقاوت یک ملت سرچشمه می‌گیرد. در دانشگاه باید جدیت کرد. جدیت بکنید، دانشگاه را درستش کنید، دانشگاه را اسلامی‌اش کنید. (اسدی مقدم، ۱۳۷۴: ۱۵۱). با وجود تأکیدهای مکرر حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری مبنی بر اسلامی کردن دانشگاهها و با توجه به ماهیت انقلاب اسلامی، ایده اسلامی‌سازی دانشگاهها آن طور که باید و شاید تاکنون محقق نشده است و دانشگاه‌هایی هم که داعیه اسلامی بودن دارند، اغلب نتوانسته‌اند از حد ظواهر و اصلاحات سطحی فراتر بروند.

دانشگاه اسلامی، دانشگاهی است که در آن محیطی سرشار از معنویت و مکارم اخلاقی به منظور رشد و تعالی فردی و تربیت صحیح و تزکیه و تعلیم نفوس ایجاد می‌شود و حیات و شخصیت معنوی و اخلاقی افراد اعتلا می‌یابد (خان‌محمدی، ۱۳۸۵: ۳۴). هدف چنین دانشگاهی این است که «کشور به دست انسانهای صالح از لحاظ علمی و فکری اداره شود و در جهت اهداف خود حرکت کند. اگر کسی که به دانشگاه وارد یا از آن خارج می‌شود نسبت به انقلاب، دین، کشور، استقلال و آرزوهای ملی حساسیتی نداشته باشد، این دانشگاه هر چند هم از لحاظ علمی والا باشد ارزشی نخواهد داشت». (میرزا محمدی و صحبت‌لو، ۱۳۸۶: ۱۴-۱۳).

آشکار است که قسمت اعظم اصلاحات آموزش عالی کشور، از جمله اسلامی شدن دانشگاهها، بر عهده اساتید آن است؛ برای اینکه به جرئت می‌توان گفت که در میان ارکان تشکیل‌دهنده دانشگاه (استاد، دانشجو، محتوای آموزشی و ...) استاد اساسی‌ترین رکن آن است که نمی‌توان تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم آن را بر ارکان دیگر نادیده گرفت و این امری است که مقام معظم رهبری ضمن اشاره بدان فرموده‌اند: «اسلامی شدن دانشگاه با پوشش اجباری و همراه با زور ممکن نمی‌شود». اسلامی شدن دانشگاه از دیدگاه ایشان با ایجاد نهضت تولید علم، انتقال اصولی اطلاعات و ارتقای واقعی پژوهشهای علمی و هویت علمی و اعتقادی مدیران و استادان دانشگاهها فراهم می‌شود. این مهم، یک جریان عمده و گسترده ساختاری است که به سرعت و سهولت تحقق پیدا نمی‌کند، بلکه می‌باید به طور جدی و راسخ در جهت آن حرکت و فعالیت کرد. (امام جمعه، ۱۳۸۷)

این موضوعی است که امروزه همه متخصصان تعلیم و تربیت به آن معتقدند و به این موضوع اذعان دارند که «اعتبار دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی بستگی به وجود استادانی ورزیده دارد از این رو آماده کردن استادان و مدرّسان دانشگاهی از پراهمیت‌ترین امور در زمینه اصلاحات و توسعه کیفی فعالیتهای علمی دانشگاههاست. بنابر این، با توجه به نقشی که استادان و محققان دانشگاهی در تولید دانش و پرورش نخبگان و متخصصان عالی‌مرتب در رشته‌های مختلف علوم و فنون دارند، برنامه‌ریزی در جهت گزینش، تربیت و استخدام استادان از مهم‌ترین اقدامات اصلاحی آموزش عالی است». (آقازاده، ۱۳۸۶: ۱۸۴)

با توجه به مطالب پیش گفته، می‌توان استنباط کرد برای اینکه دانشگاه اسلامی - ایرانی بر خلاف سایر دانشگاهها بتواند ما را به سعادت دنیوی و اخروی رهنمون سازد، باید تمامی اجزا و عناصرش به دقت مورد توجه و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. از آنجا که اساتید دانشگاه نقش محوری و اساسی در اسلامی‌سازی دانشگاهها دارند، در این پژوهش تلاش شده تا شاخصهایی را که استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی از نظر فرهنگی - تربیتی، آموزشی - پژوهشی و نیز اجرایی باید دارا باشد، مورد بررسی قرار داده، شاخصهای اشاره شده را اعتبارسنجی کنیم. با عنایت به نکات مذکور، مسئله اساسی پژوهش حاضر، شناسایی و اعتبارسنجی شاخصهای استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی است.

ج) چارچوب نظری

تولید علم و اندیشه‌دستیابی به محصولات نوین علمی، تأمین نیروی انسانی متخصص برای جامعه و دانش‌افزایی عمومی، سه رسالت بسیار مهم دانشگاه به شمار می‌آیند. در هر دانشگاه، پنج رکن اصلی استاد، محتوای درس، فراگیران، روش بهره‌وری از محتوا و امکانات، مهم‌ترین عوامل کیفیت آن به شمار می‌آیند. نقش استاد، نقش برجسته‌تری است و اگر سرمایه‌گذاری‌های لازم بر روی آن صورت نگیرد، دانشگاه از مسیر اصلی خود جدا افتاده، به مجموعه‌ای علمی، فرهنگی مبدل می‌شود. بی‌تردید یکی از امتیازات بزرگ هر دانشگاهی، استفاده شایسته از اساتید مجرب و فرهیخته است. هر چه اعتبار اساتید و بزرگان دانشگاهی بیشتر باشد، آن دانشگاه معتبرتر و مقبول‌تر شمرده می‌شود. (سروقامت، ۱۳۸۲: ۱۴۴)

در این راستا و با پیروزی انقلاب اسلامی و طلیعه دوران جدید در حیات اجتماعی ایران، انتظارات از آموزش عالی متحول شد. در این وضعیت، نظام دانشگاهی به ارث رسیده از گذشته که انتظارات عمومی را تأمین نمی‌کرد و نمی‌توانست به شیوه گذشته ادامه داشته باشد، می‌بایست با ایجاد تحولی بنیانی، در خدمت جامعه پس از انقلاب قرار می‌گرفت. اما وضعیت داخلی دانشگاهها و ترکیب نیروهای موجود آن در ماههای نخستین انقلاب، آن را از تحولات اساسی و همگامی با انتظارات و جهت‌گیری‌های انقلاب اسلامی به دور نگه داشت و در مجموع، دانشگاه تحت مدیریت و همسو با ایدئولوژی انقلاب قرار نگرفت. (شرف‌زاده برادر، ۱۳۸۳: ۱۶)

با آگاهی از چنین اهمیتی، امام خمینی(ره) فرمان انقلاب فرهنگی را جهت اصلاح و پاکسازی دانشگاهها از اساتید وابسته به شرق و غرب اعلام کردند تا کشور بتواند در سایه تعلیمات سالم و مطابق با فرهنگ اسلامی - ایرانی به رشد و توسعه همه‌جانبه دست یابد. اما این امر به دلایلی از قبیل موارد ذیل، محقق نشد:

- بسیاری از اساتید ناهمخوان با آرمانهای انقلاب مجدداً به دانشگاه راه یافته، به القای افکار خود پرداختند.

- رؤسای دانشگاهها با توجه به کمیت زیاد اساتید مذکور، ناگزیر از محافظه‌کاری شده، بعضاً به تدریج فضای غالب موجود برایشان عادی شد و مستحیل در آن شدند.

- رهبران انقلاب و دست‌اندرکاران امور انقلاب فرهنگی امکان و فرصت برنامه‌ریزی برای تأمین نیروی انسانی مناسب و اساتید شایسته را پیدا نکردند؛ به گونه‌ای که حتی دانشگاه

تربیت مدرس که مولود انقلاب بود و با هدف تربیت نیروی انسانی تأسیس شده بود، چون ناچار بود بخش اعظم تدریس را به اساتید پیش‌گفته محول کند، در نیل به هدف دچار مشکلاتی شد.

- بدون استثنا بعد از هر انقلابی، افرادی به دلایل گوناگون دچار مشکلاتی شده، نوعی سرخوردگی پیدا می‌کنند. کشور ما نه تنها انقلاب اسلامی بهمن ۵۷ را پشت سر گذاشته بود، بلکه متحمل جنگ تحمیلی هشت ساله نیز شد. لذا وجود برخی افراد سرخورده به دلیل مشکلات ناشی از انقلاب و جنگ، امری طبیعی بود. این روحیه در میان نسل جوان بیشتر از سایر اقشار اجتماعی رخنه کرد و در این میان، نسل جوان تحصیل‌کرده و دانشگاهی به دلیل اینکه همزمان با جوانی، از سطح تحصیلات بالاتری برخوردار بود و در سطح وسیع‌تر و عمیق‌تری با مسائل فکری و سیاسی مواجه می‌شد، همچنین در معرض طمع استکبار و دشمنان داخلی انقلاب اسلامی قرار داشت، سریع‌تر و وسیع‌تر و عمیق‌تر دچار ابهامات و سرخوردگی‌ها شد. (گروه مطالعاتی معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، ۱۳۷۵: ۶۸)

با توجه به وضع موجود دانشگاهها و فضای حاکم بر آنها و فاصله‌ای که با وضع مطلوب مورد نیاز کشور و نظام جمهوری اسلامی دارند، مقام معظم رهبری [به مناسبت اولین سالگرد ارتحال امام(ره)] می‌فرمایند: «فاصله امروزین ما با وضع مطلوب و مقبول اسلام فاصله‌ای زیاد اما پیمودنی است» (۱۳۶۹/۳/۱۰) و با توجه به وضع موجود دانشگاهها و فاصله آنها با وضع مطلوب است که سرانجام ایشان [دردیدار وزیر فرهنگ و آموزش عالی و معاونان وزیر] می‌فرمایند: «برادران عزیز، دانشگاه اسلامی نیست. باید اسلامی بشود و این نمی‌شود مگر با تحول عمیق، بنیادی، دلسوزانه، بلندمدت، برنامه‌ریزی شده و همه‌جانبه از سوی شما». (همان: ۶۹-۶۸)

ضرورت این پژوهش از آنجا ناشی می‌شود که تا کنون پژوهش‌چندانی در خصوص نقش اساتید دانشگاه در اسلامی‌سازی دانشگاهها انجام نشده است و اکثر پژوهشهای موجود در این حوزه به بررسی وجود یا نبود برخی از ویژگی‌های آموزشی یا پژوهشی اساتید پرداخته‌اند. لذا خلأ آن در بین تحقیقات انجام شده آن هم در شرایط فعلی که اسلامی شدن دانشگاهها به صورت جدی دنبال می‌شود، بیش از پیش احساس می‌شود.

(د) مرور پیشینه تحقیق

منصوری (۱۳۷۲) در پژوهشی، ویژگی‌های استاد خوب را شامل چهار دسته دانش‌پژوهی، روش تدریس، توانایی ایجاد ارتباط و مشاوره و شخصیت فردی بیان کرده است. در پژوهش دیگری، حبیب‌زاده (۱۳۸۰) چهار ویژگی اخلاقی، علمی، تدریس و ظاهری را برای اساتید ذکر کرده است.

وکیلی و همکارانش (۱۳۸۷) نیز در پژوهشی دریافتند که در حیطه مقررات آموزشی: از نظر دانشجویان، در دسترس بودن استاد و از نظر استادان، حضور به موقع استاد در کلاس؛ در حیطه علمی - آموزشی از نظر هر دو گروه، تسلط علمی استاد؛ در حیطه ارزیابی و نظارت: از نظر دانشجویان، پاسخگویی به سؤالات فراگیران و از نظر استادان، طرح سؤال در هر جلسه و در حیطه اخلاقی - رفتاری از نظر هر دو گروه، شیوایی بیان مهم‌ترین ویژگی‌های یک مدرس خوب است.

آقایی (۱۳۸۵) در پژوهشی اذعان داشت که مهارت‌های فکری، راهبردهای یادگیری، مهارت‌های فنآوری اطلاعات در آموزش، مدیریت کلاس و مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های ارزشیابی و پژوهش، از ویژگی‌های حرفه‌ای معلمان مدارس آینده است.

سبحانی‌نژاد و زمانی‌منش (۱۳۹۱) در پژوهشی دریافتند که اولویت‌بندی ابعاد معلم اثربخش به ترتیب عبارتند از: ابعاد شخصیتی، ارزشیابی، تدریس و مدیریت کلاس.

کودد (۲۰۰۴) در پژوهشی هفت اصل را برای تدریس موفقیت‌آمیز یک استاد دانشگاه پیشنهاد کرده که این اصول عبارتند از: تشویق دانشجویان به برقراری ارتباط با استادان، تشویق به مشارکت در میان دانشجویان، تشویق به یادگیری، ارائه بازخورد فوری به دانشجویان، تأکید بر زمان در انجام کار، داشتن انتظارات بالا از دانشجویان و احترام گذاشتن به استعدادها و شیوه‌های یادگیری متنوع.

در پژوهش دیگری ریچاردسون و آرون‌دیل (۲۰۰۶) مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مطلوب را تسلط استاد بر درس مورد تدریس، احترام به دانشجو، درگیر کردن دانشجو در بحث کلاسی و

1. Coded

2. Richardson and Arundell

استفاده از روشهای تدریس مؤثر شناسایی کردند. همچنین رابرتز و دیبیر^۱ (۲۰۰۴) نیز اذعان داشتند که مهم‌ترین خصوصیات یک استاد مؤثر، دلجویی کردن از دانشجو، داشتن طرح درس، ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجو، مشاوره کردن، صادق و درستکار بودن، تسلط علمی بر درس، مدیریت مؤثر، ایجاد انگیزه و استفاده از روشهای مختلف تدریس است.

ساید^۲ (۲۰۰۷) نیز در پژوهشی دریافت که سازماندهی مطالب درسی، مدیریت کلاسی، استفاده از ایده‌های دانشجویان، تکلیف‌گرا بودن، تغییرپذیری، استفاده از روشهای مختلف تدریس و احترام به دانشجو، از مهم‌ترین ویژگی‌های مؤثر استادان و مهم‌ترین شاخصهای تدریس اثربخش می‌باشند.

ه) سؤالات تحقیق

۱. شاخصهای استاد اسلامی - ایرانی با عنایت به اسناد و دیدگاه صاحب‌نظران چه می‌باشد؟
۲. شاخصهای فرهنگی - تربیتی استاد اسلامی - ایرانی تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر می‌باشند؟
۳. شاخصهای آموزشی استاد اسلامی - ایرانی تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر می‌باشند؟
۴. شاخصهای پژوهشی استاد اسلامی - ایرانی تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر می‌باشند؟
۵. شاخصهای اجرایی - خدماتی استاد اسلامی - ایرانی تا چه اندازه از دیدگاه اساتید معتبر می‌باشند؟

و) روش‌شناسی پژوهش

در بخش اول (سؤال اول) به منظور دستیابی به شاخصهای استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی، به بررسی اسناد مکتوب پرداخته شد و در بخش دوم (سؤالات دوم تا پنجم)، مطلوبیت یا عدم مطلوبیت این شاخصها از نظر صاحب‌نظران مختلف در رشته‌های مرتبط مورد

1. Roberts and Dyer

2. Suydam

شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی ۵۷۱

سنجش قرار گرفت؛ بنابراین، روش پژوهش در بخش نخست، تحلیل اسنادی و در بخش دوم، کیفی از نوع توصیفی - تحلیلی است.

جامعه آماری در بخش اول، دیدگاه‌های صاحب‌نظران در متون نظری و سوابق پژوهشی مرتبط با شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی است که بدون نمونه‌گیری مورد بررسی واقع شده است. در بخش دوم نیز با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از جامعه آماری پژوهش حاضر، از بین صاحب‌نظران حوزه علوم قرآنی، علوم انسانی، فلسفه تعلیم و تربیت، تعلیم و تربیت اسلامی و تعلیم و تربیت، تعداد ۲۲ نفر به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند.

برای تحلیل سؤاها در بخش اول به شیوه کیفی مؤلفه‌ها طبقه‌بندی و سازماندهی شده و در بخش دوم نیز با استفاده از فراونی نظرات شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی اعتبارسنجی شدند.

ز) یافته‌های تحقیق

۱. شاخص‌های استاد اسلامی - ایرانی با عنایت به اسناد و دیدگاه صاحب‌نظران

برای بررسی سؤال نخست، کلیه متون نظری و تجربی در زمینه استاد مطلوب اسلامی - ایرانی و مؤلفه‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به تفاوت ابعاد و مؤلفه‌های استاد اسلامی - ایرانی در متون نظری و تجربی، این ابعاد از لحاظ محتوایی با یکدیگر همپوشی داشتند؛ لذا بعد از بررسی متون نظری و تجربی، چهار شاخص اصلی فرهنگی - تربیتی، آموزشی، پژوهشی و اجرایی - خدماتی، شناسایی شد که هر کدام از آنها نیز دارای زیرشاخص بودند. (جدول ۱)

جدول ۱: شاخص‌ها و مؤلفه‌های استخراجی در زمینه استاد مطلوب اسلامی - ایرانی

شاخص	مؤلفه‌های شاخصهای استاد اسلامی - ایرانی	بررسی اسناد و دیدگاه صاحب نظران
شاخصهای فرهنگی - تربیتی	ایمان و اعتقاد به خداوند یگانه و بر خور داری از خشوع	قرآن کریم (آل عمران: ۷؛ فاطر: ۲۸؛ اسراء: ۱۰۹-۱۰۷)، اهداف ایران ۱۴۰۴
	داشتن خلوص نیت (نیت قربه الی‌اللهی)	شرح غررالحکم (ج ۲: ۲۰۹)، قرآن کریم (فتح: ۲۹)، مطهری (۱۳۷۵)، ابراهیم‌زاده (۱۳۸۶)
	نشان دادن راههای درست اندیشیدن و دعوت به تفکر	قرآن کریم (انفال: ۲۲)، دلشاد تهرانی (۱۳۸۵)
	حفظ کرامت انسانی دانشجویان	قرآن کریم (اسراء: ۷۰)، نخودساز (۱۳۸۷)
	متعهد و دارای روحیه وطن‌دوستی	بیانات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری
	مهاذب	امام خمینی (۱۳۶۲)، مقام معظم رهبری (۱۳۸۵)
	شاخص ایثارگر	بیانات مقام معظم رهبری و سند چشم‌انداز بیست ساله؛ ایران ۱۴۰۴
	ایفاگر نقش تربیتی به عنوان الگویی بارز و ممتاز	قرآن کریم (احزاب: ۲۱)، فرمایشات امام علی (ع)، امام خمینی (۱۳۷۴)، ابن سینا نقل از ترک (۱۳۸۷)، شریفی (۱۳۷۸)، صالحی و تهامی (۱۳۸۸)
	عامل به علم خود	غررالحکم و دررالکلم (ص ۵۷۳)، نهج البلاغه (خ ۱۹۳)، سعدی نقل از الماسی (۱۳۷۷)، مطهری (۱۳۷۵)، امام محمد غزالی نقل از فراهانی (۱۳۸۰)
	دارای روحیه انقلابی و بیزار از وابستگی به بیگانگان	فرمایشات امام خمینی (ره)، میرزا محمدی و صحبت‌لو (۱۳۸۶)
	منضبط	نهج البلاغه، سند چشم‌انداز بیست ساله؛ ایران ۱۴۰۴
	برخوردار از وجدان کاری	سند چشم‌انداز بیست ساله؛ ایران ۱۴۰۴
	تعامل سازنده با دانشجویان	راجرز (۱۹۶۹)، قانعی راد (۱۳۸۵)، آقایی (۱۳۸۵)، منصوری (۱۳۷۲)، پارسا (۱۳۸۶)
	آراستگی ظاهری	الجامع الصغیر (ج ۱: ۲۸۳)، الکافی (ج ۶: ۴۴۰)، ابن سینا به نقل از ترک (۱۳۸۷)، حبیب‌زاده (۱۳۸۰)
	مولد اندیشه و ملاک برای توسعه فرهنگی	امام جمعه (۱۳۸۷)، حسینی نسب (۱۳۸۲)

شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی ۵۷۳

شاخصهای آموزشی	تزکیه در تدریس	امام خمینی (۱۳۷۳)، علامه طباطبایی نقل از صالحی و یار احمدی (۱۳۸۷)
	پرورش نخبگان و متخصصان عالی‌رتبه (شاگردپروری)	سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع رؤسای دانشگاهها، مؤسسات آموزش عالی (۱۳۸۵)، آقازاده (۱۳۸۶)، سبحانی نژاد و رسولی (۱۳۸۸)
	عاقل و خردمند	ابن سینا به نقل از ترک (۱۳۸۷)
	شاخص آموزش کارآفرینی به دانشجویان	احمدپور داریانی و عزیززی (۱۳۸۲)
	تسلط علمی در موضوع مورد تدریس	وکیلی (۱۳۸۷)، حبیب‌زاده (۱۳۸۰)
	شاخص توانا در کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش	آقای (۱۳۸۵)، فرهادی (۱۳۸۱)، سومخ و دیویس (۱۹۹۷)
	توجه به اهداف درس	علامه طباطبایی نقل از صالحی و یار احمدی (۱۳۸۷)، امام محمد غزالی نقل از فراهانی (۱۳۸۰)، ملا احمد نراقی به نقل از الماسی (۱۳۷۷)
	توانایی استفاده از روش مناظره علمی در تدریس	قرآن کریم (نحل: ۱۲۵)، علامه مجلسی (۱۴۰۳)، هاشمی اردکانی و میرشاه جعفری (۱۳۸۷)
شاخصهای پژوهشی	توجه به ارزشهای اخلاقی و پرهیز از هر گونه سوء استفاده از علم	خرمشاد و آدمی (۱۳۸۸)، بهنام جام (۱۳۸۹)، قهرود (۱۳۸۹)، حبیب‌زاده (۱۳۸۰)، ساکی (۱۳۹۰)
	بررسی عقلانی امور و پدیده‌ها به موازات اسلام به عنوان شریعت	خرمشاد آدمی (۱۳۸۸)
	شاخص اهتمام به جنبش نرم‌افزاری (تولید علم)	بیانات مقام معظم رهبری، سروقامت (۱۳۸۲)، آقازاده (۱۳۸۶)، منصوری (۱۳۷۲)
	کمک به تحقق، دوام و استمرار توسعه پایدار کشور	بیانات مقام معظم رهبری
	مدافع خلافت، ابتکار و نوآوری	مقام معظم رهبری، آقای (۱۳۸۵)
	توانا در کاربرد فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در پژوهش علمی	سند چشم‌انداز بیست ساله؛ ایران ۱۴۰۴
	شاخص رعایت اخلاق در پژوهش	خرمشاد و آدمی (۱۳۸۸)، ساکی (۱۳۹۰)، بهنام جام (۱۳۸۹)، قهرود (۱۳۸۹)، حبیب‌زاده (۱۳۸۰)
	سرشار از روحیه خدمت	مقام معظم رهبری (۱۳۸۵)
اجرائی - خدماتی شاخصهای	کمک به حفظ وحدت و یکپارچگی در داخل کشور	خرمشاد و آدمی (۱۳۸۸)
	آگاه به مسائل جهانی	مقام معظم رهبری (۱۳۸۵)

بیانات مقام معظم رهبری	بصیرت سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی جامعه
آفازاده(۱۳۸۶)، سروقامت(۱۳۸۲)	تلاش برای ارتقای اعتبار دانشگاه در سطح ملی و بین‌المللی
خان‌محمدی(۱۳۸۵)	مشارکت در فعالیتهای اجتماعی در جهت رشد و تعالی جامعه
بیانات امام خمینی(ره) و امام جمعه(۱۳۸۷)	مصلح دانشگاه و بالذات آن جامعه

۲. اعتبار شاخص‌های فرهنگی - تربیتی استاد اسلامی - ایرانی از دیدگاه اساتید

تحلیل انجام شده بیانگر این است که شاخصهای ایمان و اعتقاد به خداوند یگانه و برخوردار از خشوع و انعطاف درونی، نشان دادن راههای درست اندیشیدن و دعوت به تفکر در خویشتن، خدا و جهان، حفظ کرامت انسانی دانشجویان، ایثارگر، عامل به علم خود، دارای روحیه انقلابی و بیزار از وابستگی به بیگانگان، برخوردار از وجدان کاری، تعامل سازنده با دانشجویان و آراستگی ظاهری، با ۲۲ نظر موافق از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده، به عنوان مهم‌ترین شاخصهای فرهنگی - تربیتی استاد اسلامی - ایرانی شناسایی شدند و تنها شاخص مهذب، به دلیل همپوشانی با سایر شاخصها از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده معتبر شناخته نشد. (جدول ۲)

جدول ۲: اعتبارسنجی شاخصهای فرهنگی - تربیتی استاد اسلامی - ایرانی

شاخص	موافق	مخالف	بی نظر
ایمان و اعتقاد به خداوند یگانه و برخوردار از خشوع و انعطاف درونی	۲۲	۰	۰
داشتن خلوص نیت (نیت قربه الی‌اللهی)	۱۹	۶	۰
نشان دادن راههای درست اندیشیدن و دعوت به تفکر در خویشتن، خدا و جهان	۲۲	۰	۰
حفظ کرامت انسانی دانشجویان	۲۲	۰	۰
متعهد و دارای روحیه وطن‌دوستی	۲۲	۰	۰
مهذب	۴	۱۵	۳
ایثارگر	۲۲	۰	۰

۵۷۵ **شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی**

۱	۱	۲۰	ایفاگر نقش تربیتی به عنوان الگویی بارز و ممتاز
۰	۰	۲۲	عامل به علم خود
۰	۰	۲۲	دارای روحیه انقلابی و بیزار از وابستگی به بیگانگان
۱	۰	۲۱	منضبط
۰	۰	۲۲	برخوردار از وجدان کاری
۰	۰	۲۲	تعامل سازنده با دانشجویان
۰	۰	۲۲	آراستگی ظاهری
۱	۱	۲۰	مولد اندیشه و ملاک برای توسعه فرهنگی

۳. اعتبار شاخص‌های آموزشی استاد اسلامی - ایرانی از دیدگاه اساتید

تحلیل انجام شده بیانگر این است که شاخصهای تسلط علمی در موضوع مورد تدریس، توانا در کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش، توجه به اهداف درس و توانایی استفاده از روش مناظره علمی در تدریس، با ۲۲ نظر موافق از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده، به عنوان مهم‌ترین شاخصهای آموزشی استاد اسلامی - ایرانی شناسایی شدند و تنها شاخص عاقل و خردمند، به دلیل مبهم و غیر قابل سنجش بودن شاخص، از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده معتبر شناخته نشد. (جدول ۳)

جدول ۳: اعتبارسنجی شاخصهای آموزشی استاد اسلامی - ایرانی

منبع	شاخص	موافق	مخالف	بی نظر
شاخصهای آموزشی	تزکیه در تدریس	۱۹	۰	۳
	پرورش نخبگان و متخصصان عالی‌رتبه (شاگردپروری)	۲۱	۰	۱
	عاقل و خردمند	۷	۱۵	۰
	آموزش کارآفرینی به دانشجویان	۲۰	۱	۱
	تسلط علمی در موضوع مورد تدریس	۲۲	۰	۰
	توانا در کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش	۲۲	۰	۰
	توجه به اهداف درس	۲۲	۰	۰
	توانایی استفاده از روش مناظره علمی در تدریس	۲۲	۰	۰

۴. اعتبار شاخصهای پژوهشی استاد اسلامی - ایرانی از دیدگاه اساتید

تحلیل انجام شده بیانگر این است که شاخصهای اهتمام به جنبش نرم‌افزاری (تولید علم)، مدافع خلاقیت، ابتکار و نوآوری، توانا در کاربرد فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در پژوهشهای علمی و رعایت اخلاق در پژوهش، با ۲۲ نظر موافق از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده، به عنوان مهم‌ترین شاخصهای پژوهشی استاد اسلامی - ایرانی شناسایی شدند و شاخص توجه به ارزشهای اخلاقی و پرهیز از هر گونه سوء استفاده از علم و دستاوردهای آن، به دلیل همپوشانی با شاخص توجه به اخلاق حرفه‌ای و شاخص بررسی عقلانی امور پدیده‌ها به موازات اسلام به عنوان شریعت، به دلیل مبهم بودن شاخص از جانب متخصصان رشته‌های نظرخواهی شده معتبر شناخته نشد. (جدول ۴)

جدول ۴: اعتبارسنجی شاخصهای پژوهشی استاد اسلامی - ایرانی

منبع	شاخص	موافق	مخالف	بی نظر
شاخصهای پژوهشی	توجه به ارزشهای اخلاقی و پرهیز از هر گونه سوء استفاده از علم و دستاوردهای آن	۸	۱۴	۰
	بررسی عقلانی امور و پدیده‌ها به موازات اسلام به عنوان شریعت	۵	۱۷	۰
	اهتمام به جنبش نرم‌افزاری (تولید علم)	۲۲	۰	۰
	کمک به تحقق، دوام و استمرار توسعه پایدار کشور	۲۱	۱	۰
	مدافع خلاقیت، ابتکار و نوآوری	۲۲	۰	۰
	توانا در کاربرد فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در پژوهشهای علمی	۲۲	۰	۰
	رعایت اخلاق در پژوهش	۲۲	۰	۰

۵. اعتبار شاخصهای اجرایی - خدماتی استاد اسلامی - ایرانی از دیدگاه اساتید

تحلیل انجام شده بیانگر این است که به ترتیب شاخصهای بصیرت سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی جامعه، تلاش برای ارتقای اعتبار دانشگاه اسلامی - ایرانی، مشارکت در فعالیتهای اجتماعی در جهت رشد و تعالی جامعه و مصلح دانشگاه و بالتبع آن جامعه، به عنوان مهم‌ترین شاخصهای اجرایی - خدماتی شناسایی شدند و شاخص سرشار از روحیه خدمت به دلیل همپوشانی با دیگر شاخصها، کمک به حفظ وحدت و یکپارچگی در داخل کشور به دلیل همپوشانی با شاخص مشارکت در فعالیتهای اجتماعی... و شاخص آگاه به مسائل جهانی به

شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی ۵۷۷

دلیل عدم ضرورت و همپوشانی با برخی از شاخصها از جانب متخصصان معتبر شناخته نشد. (جدول ۵)

جدول ۵: اعتبارسنجی شاخص‌های اجرایی - خدماتی استاد اسلامی - ایرانی

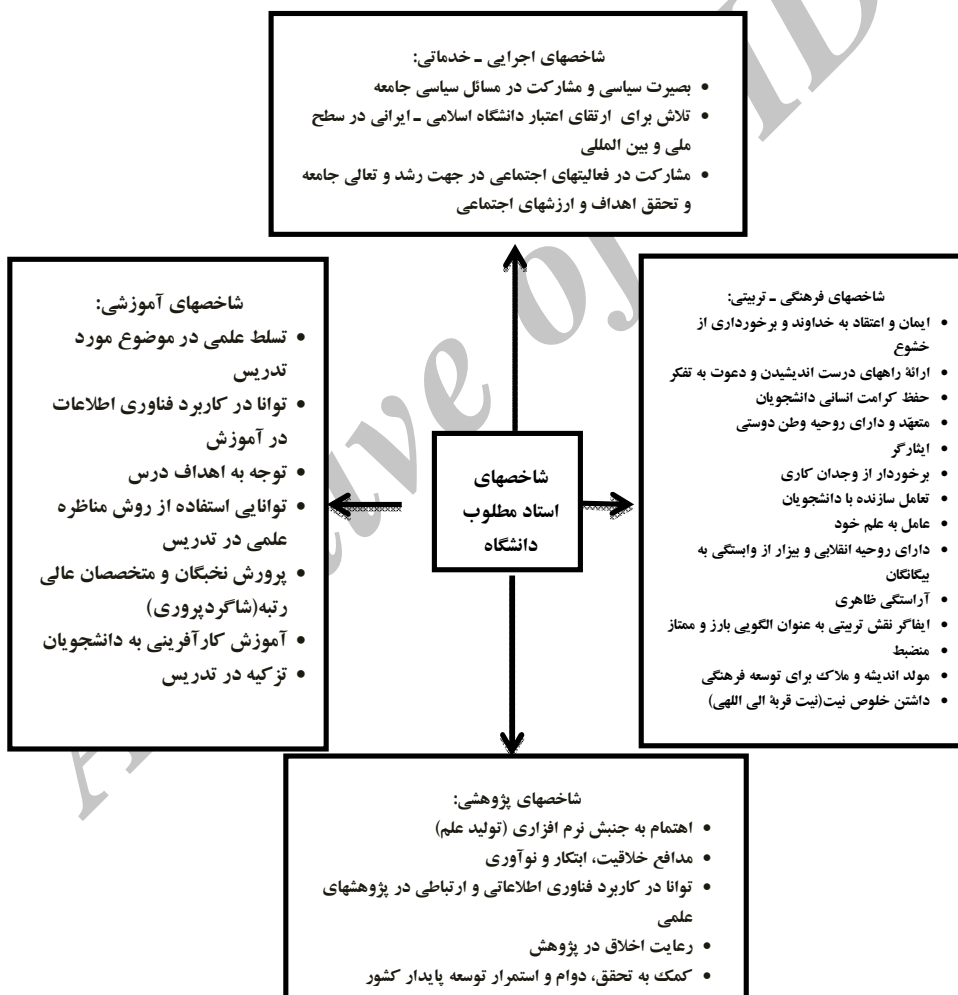
بی نظر	مخالف	موافق	شاخص	۳ شاخصهای اجرایی - خدماتی
۱	۱۸	۳	سرشار از روحیه خدمت	
۱	۱۶	۵	کمک به حفظ وحدت و یکپارچگی در داخل کشور با تدوین معیارهای تمدن اسلامی - ایرانی	
۲	۱۱	۹	آگاه به مسائل جهانی	
۱	۱	۲۰	بصیرت سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی جامعه	
۱	۲	۱۹	تلاش برای ارتقای اعتبار دانشگاه اسلامی - ایرانی در سطح ملی و بین‌المللی	
۱	۳	۱۸	مشارکت در فعالیتهای اجتماعی در جهت رشد و تعالی جامعه و تحقق اهداف و ارزشهای اجتماعی	
۳	۲	۱۷	مصلح دانشگاه و بالتبع آن جامعه	

بحث و نتیجه گیری

همانطور که پیشتر اشاره گردید، هدف اصلی این پژوهش شناسایی و اعتبارسنجی شاخصهای استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی می‌باشد که بر مبنای این هدف مدل مفهومی با توجه به مطالعات نظری و تجربی صورت گرفته تدوین گردید که نشان دهنده شاخصهای استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی در چهار بعد؛ شاخصهای فرهنگی - تربیتی، آموزشی، شاخصهای و اجرایی - خدماتی بود، که هر کدام از این ابعاد دارای زیر مؤلفه‌هایی بودند که پس از نظرسنجی از اساتید و متخصصان ریز مؤلفه‌های معتبر هر کدام از این شاخصهای در مدل ذیل آورده شده است (شکل شماره دو).

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی در بُعد شاخصهای فرهنگی - تربیتی دارای ویژگی‌های هم چون ایمان و اعتقاد به خداوند یگانه و برخوردار از خشوع و انعطاف درونی، نشان دادن راه‌های درست اندیشیدن و دعوت به تفکر در خویشتن، خدا و جهان، حفظ کرامت انسانی دانشجویان و ... می‌باشد. در این راستا به زعم سایدم (۲۰۰۷) و ریچاردسون و آرون‌دیل (۲۰۰۶) احترام به دانشجو از مهم‌ترین ویژگی‌های مؤثر استادان که هم راستا به مؤلفه حفظ کرامت انسانی دانشجویان می‌باشد.

استاد اسلامی - ایرانی به عنوان الگویی ممتاز در یک برهه حساسی از زندگی دانشجویان، باید نسبت به این امر اهمیت فراوانی قائل باشد برای اینکه با الگوی مناسب بودن می‌تواند استعدادها و توانمندی‌های نهفته در نهاد دانشجویان را در مسیر مطلوبی جهت دهد. همان‌گونه که مقام معظم رهبری بدان اشاره فرموده‌اند ما به دنبال آرمانگرایی علمی، اخلاقی و سیاسی هستیم، که استاد اسلامی - ایرانی باید سعی نماید به این مهم دست یابد تا بتواند الگوی مناسبی برای دانشجویان باشد.

شکل ۲: الگوی پیشنهادی برای شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی

شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی ۵۷۹

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی در بُعد شاخصهای آموزشی دارای ویژگی‌های همچون: تسلط علمی در موضوع مورد تدریس، توانا در کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش، توجه به اهداف درس و توانایی استفاده از روش مناظره علمی در تدریس و ... است.

در این راستا، برخورداری استاد اسلامی - ایرانی از این شاخصها باعث غنای یادگیری در دانشجویان و موجب آسودگی خاطر آنها در پاسخگویی به سؤالات و ابهام‌هایشان خواهد شد. این شاخص بر اساس یافته‌های پژوهشهای مختلف در این زمینه یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های دانشجویان در انتخاب استاد مطلوب خویش است و توجه به این شاخص از جانب استاد اسلامی - ایرانی برای تهیه و تنظیم طرح درس و نیز تعیین روشهای مناسب تدریس جهت تحقق اهداف در نظر گرفته شده، ضروری است.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی در بُعد شاخصهای پژوهشی دارای ویژگی‌های همچون: اهتمام به جنبش نرم‌افزاری (تولید علم)، مدافع خلاقیت، ابتکار و نوآوری، توانا در کاربرد فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در پژوهشهای علمی و شاخص رعایت اخلاق در پژوهش و ... است. در این راستا، تولید علم جدید یا بومی‌سازی اندیشه‌های دیگران از جانب استاد اسلامی - ایرانی باعث ارتقای دانایی، تولید اشتغال و ثروت در جامعه و بالا رفتن رفاه و آسایش مردم در داخل کشور و بهبود وجهه بین‌المللی و استقلال آن در عرصه بین‌المللی خواهد شد و وی به عنوان فردی تمدن‌ساز باید خلاق بوده و روحیه خلاقیت و ابتکار را در دانشجویانش ایجاد کند؛ برای اینکه خلاقیت و ابتکار است که موتور محرک هر تمدن‌سازی است.

استاد اسلامی - ایرانی باید با ارتقای کمیت و مهم‌تر از آن، کیفیت فعالیتهای خود در حیطه آموزشی - پژوهشی و همچنین فعالیتهای اجتماعی - اقتصادی، موجبات ارتقای اعتبار دانشگاه اسلامی - ایرانی را چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی فراهم کند. در این راستا به زعم آقازاده (۱۳۸۶)، اعتبار دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در برخورداری از استادان ورزیده است که نقش مهمی در تولید دانش و پرورش نخبگان و متخصصان عالی‌مرتب در رشته‌های مختلف علوم و فنون دارند. همچنین سروقامت (۱۳۸۲) نیز بیان می‌دارد که یکی از امتیازات بزرگ هر دانشگاهی، استفاده شایسته از اساتید مجرب و فرهیخته است.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که استاد مطلوب دانشگاه اسلامی- ایرانی در بُعد شاخصهای اجرایی- خدماتی، دارای ویژگی‌های همچون: بصیرت سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی جامعه، تلاش برای ارتقای اعتبار دانشگاه اسلامی- ایرانی در سطح ملی و بین‌المللی و ... است. در واقع؛ استاد اسلامی- ایرانی به عنوان فردی مسلمان و علاقه‌مند به سرنوشت کشورش، باید آگاهانه و عاقلانه در مسائل سیاسی کشور مشارکت کرده، با تجزیه و تحلیل مسائل سیاسی موجب آگاهی‌بخشی سیاسی در جامعه شود. هم‌راستا با نتایج پژوهش حاضر به زعم خان‌محمدی (۱۳۸۵)، دانشگاهی اسلامی- ایرانی که در آن افراد در پرتو معارف اسلامی با احساس تعهد و احساس مسئولیت نسبت به رشد و تعالی جامعه و تحقق اهداف و ارزش اسلامی در فعالیتهای اجتماعی مشارکت می‌جویند. همچنین این شاخص با یافته‌های پژوهشی خرمشاد و آدمی (۱۳۸۸) مطابقت دارد که یکی از کارکردهای اصلی دانشگاه اسلامی- ایرانی را کمک به وحدت و یکپارچگی جامعه و هویت بخشیدن به آن به عنوان کانون فکر و نظریه‌پرداز تمدنی می‌دانند.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، استاد مطلوب دانشگاه اسلامی- ایرانی فردی است که علاوه بر توانایی‌های لازم در حیطه آموزشی- پژوهشی، باید در حیطه فرهنگی- تربیتی و همچنین در عرصه اجرایی- خدماتی، فردی سرآمد باشد. با توجه به مراتب پیش‌گفته، پیشنهادهاى ذیل ارائه می‌شود:

✓ توجه به رفتارهای دینی از قبیل شرکت در نماز جماعت، روزه ... و حفظ شئونات اسلامی- ایرانی در محیط دانشگاه و خارج از آن؛

✓ رعایت آراستگی ظاهری اساتید در حد شرع و عرف و پرهیز از افراط و تفریط در این زمینه؛

✓ حفظ کرامت و شخصیت دانشجویان و اساتید در محیط‌های دانشگاهی؛

✓ استفاده از مهارت‌های تدریس مفید و مناسب از قبیل استفاده از مناظره علمی جهت پویایی و شادابی کلاسهای درسی در راستای نیل به دانشگاه اسلامی- ایرانی؛

✓ فراهم کردن زمینه‌های لازم برای مشارکت فعال دانشگاهیان، به عنوان نخبگان فکری در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی جامعه؛

✓ ضرورت توجه تام و تمام به جنبش نرم‌افزاری در دانشگاه اسلامی- ایرانی؛

✓ ضرورت توجه هر چه بیشتر به مقوله شاگردپروری در دانشگاه اسلامی- ایرانی برای تأمین نیازهای نیروی انسانی کشور در آینده؛

✓ تلاش برای جاری شدن فرهنگ اسلامی- ایرانی در تمامی ابعاد دانشگاه اسلامی- ایرانی.

منابع

- قرآن کریم. تهران (۱۳۸۳): گلبانگ.
- نهج البلاغه. ترجمه سید جعفر شهیدی (۱۳۶۸)، تهران: انقلاب اسلامی.
- آقازاده، احمد (۱۳۸۶). مسائل آموزش و پرورش در ایران. تهران: سمت.
- آقایی، علی (۱۳۸۵). ویژگی‌های حرفه‌ای و شخصی معلمان در مدارس آینده. پایان‌نامه کارشناسی ارشد فلسفه تعلیم و تربیت. تهران: دانشگاه شاهد.
- ابراهیم‌زاده، عیسی (۱۳۸۶). فلسفه تربیت. تهران: پیام نور.
- احمدی‌پور داریانی، محمود و محمد عزیزی (۱۳۸۲). «ترویج کارآفرینی از طریق آموزش دانشگاهی». مجله اقتصادی، ش ۲۰-۱۹: ۲۴-۲۱.
- اسدی مقدم، کبری (۱۳۷۴). دیدگاه‌های فرهنگی امام خمینی (ره). تهران: ذکر.
- الماسی، علی محمد (۱۳۷۷). تاریخ آموزش و پرورش اسلام و ایران. تهران: امیرکبیر، چ سوم.
- امام‌جمعه، فرهاد (۱۳۸۷). «الگوهای فرهنگی اسلامی شدن دانشگاهها». دانشگاه اسلامی، ش ۳۷: ۴۹-۲۷.
- امام خمینی (۱۳۶۲). در جستجوی راه از کلام امام. تهران: امیرکبیر.
- امام خمینی (بی‌تا). صحیفه نور. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- بهنام جام، لیلا (۱۳۸۹). بررسی وضعیت اخلاق حرفه‌ای آموزش اعضای هیئت علمی دانشگاه شاهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد فلسفه تعلیم و تربیت. تهران: دانشگاه شاهد.
- پارسا، محمد (۱۳۸۶). روان‌شناسی یادگیری بر بنیاد نظریه‌ها. تهران: سخن.
- پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: <http://farsi.khamenei.ir>
- پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: <http://www.leader.ir>
- پایگاه اطلاع‌رسانی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی: www.imam-khomeini-isf.com
- پایگاه اطلاع‌رسانی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها: www.nahad.ir
- ترک، رضاعلی (۱۳۸۷). بررسی آرا و اندیشه‌های تربیتی ابن سینا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش - تعلیم و تربیت اسلامی. تهران: دانشگاه شاهد.

- تمیمی آمدی، عبدالواحد (۱۳۸۸). *غررالحکم و دررالکلم*. ترجمه لطیف راشدی و سعید راشدی. تهران: پیام علمدار.
- حبیب‌زاده، کیومرث (۱۳۸۰). بررسی برخی از ویژگی‌های اساتید مقطع بالینی در بخش‌های اصلی بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی قزوین و مقایسه آن با ویژگی‌های استاد از نظر اسلام از نظر کارورزان. پایان‌نامه پزشکی عمومی. قزوین: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی.
- حجتی، سید محمدباقر (۱۳۸۶). *آداب تعلیم و تعلم در اسلام*. تهران: نشر فرهنگ اسلامی.
- حسینی نسب، سیدرضا (۱۳۸۲). *توسعه جامع*. تهران: مرکز تحقیقات علوم اسلامی (نورمکس).
- خان‌محمدی، کریم (۱۳۸۵). «بررسی فرایند اسلامی کردن دانشگاهها». *فصلنامه دانشگاه اسلامی*، ش ۳۲: ۴۲-۲۶.
- خرمشاد و آدمی (۱۳۸۸). «انقلاب اسلامی؛ انقلاب تمدن‌ساز، دانشگاه ایرانی؛ دانشگاه تمدن‌ساز». *تحقیقات فرهنگی*، ش ۶: ۱۸۸-۱۶۱.
- دلشاد تهرانی، مصطفی (۱۳۸۵). *سیری در تربیت اسلامی*. تهران: دریا، چ سوم.
- ساکی، رضا (۱۳۹۰). «اخلاق در پژوهش‌های آموزشی و مؤلفه‌های آن». *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، سال ششم، ش ۲: ۱۲-۱.
- سبحانی‌نژاد، مهدی و حامد زمانی‌منش (۱۳۹۱). «شناسایی ابعاد معلم اثربخش و اعتبارسنجی مؤلفه‌های آن توسط دبیران دوره متوسطه شهر یاسوج». *پژوهش در برنامه درسی*، سال نهم، دوره دوم، ش ۵ (پیاپی ۳۲).
- سروقامت، حسین (۱۳۸۲). «نگاهی به یک دانشگاه اسلامی»، *فصلنامه دانشگاه اسلامی*، ش ۱۹-۱۸.
- سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴: <http://vision1404.ir/fa>
- سیوطی، جلال‌الدین (۱۴۰۱ ق). *الجامع الصغیر*. بیروت: دارالفکر.
- شرف‌زاده بردر، محمد (۱۳۸۳). *انقلاب فرهنگی در دانشگاه‌های ایران*. تهران: پژوهشکده امام خمینی (ره).
- شریفی، احمدحسین (۱۳۷۸). *آیین زندگی*. قم: معارف.

- شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های استاد مطلوب دانشگاه اسلامی - ایرانی ۵۸۳
- صالحی، اکبر و رحیمه‌السادات تهمی (۱۳۸۸). «بررسی و تحلیل عوامل و موانع مؤثر در تربیت دینی بر مبنای سخنان حضرت علی (ع) در نهج‌البلاغه». *تربیت اسلامی*، ش ۹: ۷۵-۹۴.
 - صالحی و یار احمدی (۱۳۸۷). «تبیین تعلیم و تربیت اسلامی از دیدگاه علامه طباطبایی با تأکید بر هدف‌ها و روشهای تربیتی». *تربیت اسلامی*، ش ۷: ۲۳-۵۰.
 - فراهانی، حسن (۱۳۸۰). «بررسی آرای تربیتی امام محمد غزالی و خواجه نصیرالدین طوسی». *معرفت*، ش ۴۴: ۷۲-۶۰.
 - فراهادی، ربابه (۱۳۸۱). «نقش فناوری در آموزش». *اندیشه*، ش ۵۶: ۱۵۱-۱۴۱.
 - فرهود، داریوش (۱۳۸۹). «اخلاق آکادمیک در آموزش و پژوهش». *اخلاق در علوم و فناوری*، ش ۴-۳: ۱-۱۴.
 - قانع‌راد، محمدمامین (۱۳۸۵). «نقش تعاملات دانشجویان و اساتید در تکوین سرمایه اجتماعی دانشگاهی». *جامعه‌شناسی ایران*، ش ۶: ۲۹-۳.
 - مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳). *بحار الانوار*. بیروت: مؤسسه الوفاء.
 - مطهری، مرتضی (۱۳۷۵). *ده گفتار*. تهران: صدرا.
 - منصوری، مهشید (۱۳۷۲). *مقایسه نظرات کارشناسی ارشد و کارشناسی رشته کتابداری دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در مورد یک استاد دانشگاهی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. تهران: دانشگاه علوم پزشکی ایران.
 - میرزاحمدی، محمدحسن و علی صحبت‌لو (۱۳۸۶). «اهداف دانشگاه اسلامی»، *فصلنامه دانشگاه اسلامی*، ش ۳۳: ۲۵-۷.
 - نخودساز، محمدجواد (۱۳۸۷). *میزان کاربست مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در مراکز تربیت معلم*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
 - وکیلی، محمدمسعود و همکاران (۱۳۸۷). *بررسی خصوصیات یک مدرّس خوب از دیدگاه استادان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان*. پایان‌نامه دکتری پزشکی. زنجان: دانشگاه علوم پزشکی.
 - هاشمی اردکانی، سیدحسن و سید ابراهیم میرشاه جعفری (۱۳۸۷). «روش مناظره علمی در سیره آموزشی امامان معصوم (ع)؛ مطالعه موردی: مناظرات امام رضا (ع)». *تربیت اسلامی*، ش ۷: ۲۱-۷.

- Coded, Joseph. R. (2004). **Applying the Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education**. Educational Technology Michigan University.
- Richardson, A.G. & A. Arundell (2006). **Characteristics of the Effective Teacher as Perceived by Pupils and Teachers: A Caribbean Case Study**. ERIC Document Reproduction, Service, No. ED 311013.
- Roberts, G. & J. Dyer (2004). **“Characteristics of Effective Agricultural Teachers”**. *Journal of Agricultural Education*, Vol. 45, Iss.4, P. 23-34.
- Rogers Carl, R. (1969). **Freedom to Learn**. Columbus, Ohio: Charles Merrill Publishing Company.
- Somekh, B. & N. Davis (1997). **Using Information Technology Effectively in Teaching and Learning: Studies in Pre-Service and in Service Teacher Education**, London: Rout ledge.
- Suydam, M. (2007). **“Teaching Effectiveness”**. *Arithmetic Teacher*, Vol. 31, Iss. 2, P. 30-35.

Archive of SID